

HISTORISCH NIEUWS

Hilversum en Bramsche

Al enige tijd bestaan er contacten tussen ons gemeentebestuur en dat van Bramsche. Deze laatste stad was de plaats waar ruim duizend Hilversumse jongens en mannen tijdens de winter 1944-45 gedwongen tewerkgesteld werden door de Duitse bezetter. Over deze gebeurtenissen werd al een aantal malen in *Eigen Perk* bericht. Bramsche liet begin dit jaar weten met dit oorlogsverleden in het reine te willen komen. Op uitnodiging van het Duitse gemeentebestuur bracht een delegatie uit Hilversum dit voorjaar een bezoek aan Bramsche. Op maandag 15 september j.l. was het de beurt aan de Duitsers voor een tegenbezoek.

Bij de pas gerestaureerde Dudoktribune op het Sportpark, de plaats waar de Hilversummers in oktober 1944 tijdens een razzia werden samengegreven, werden ter herdenking bloemen gelegd door de beide burgemeesters. Daarna vond in de kantine van de Gooise Atletiek Club een ontmoet-

ting plaats met de razziaslachtoffers, waarbij toespraken werden gehouden door burgemeester Kraaijeveld en de heer Fisse, burgemeester van Bramsche. Mevrouw Kraaijeveld benadrukte het historische belang van de bijeenkomst: *na 52 jaar krijgt het verleden van de Hilversumse dwangarbeiders eindelijk erkenning*. Ook de heer Fisse was van mening dat de gebeurtenissen niet in het vergeetboek mogen raken: *de verschrikkelijke feiten die in Bramsche plaatsvonden, mogen niet worden verzwegen. Het is aan onze generatie om ervoor te zorgen dat dergelijke dingen nooit meer gebeuren. Geschiedenis is er om van te leren en extremistische tendensen moeten in de kiem worden gesmoord*. De aanwezige ex-dwangarbeiders noemden het initiatief tot verzoening moedig, maar lieten ook blijken soms nog steeds moeite te hebben met hun oorlogsverleden. Toch was er vaak ook reden tot dankbaarheid aan de toenmalige bewoners van Bramsche: *de mensen uit Bramsche hebben ons in die moeilijke tijd zo goed*

De onthulling van het monument werd door een groot aantal oud-dwangarbeiders en hun familie bijgewoond. Foto: EJP.

Het monument van Colin de Rover. Het beeld staat symbool voor de Hilversumse gemeenschap, de geloven voor delen die daaruit verdwenen zijn: zij die niet meer terugkwamen. Foto: EJP.

mogelijk ontvangen en verzorgd. Omdat voor het Duitse gezelschap een lunch klaarstond was helaas maar weinig tijd voor verdere discussie.

Die discussie werd verder gevoerd op donderdag 23 oktober. Op die dag werd bij de Dudoktribune een monument onthuld ter nagedachtenis van alle Hilversumse dwangarbeiders tijdens de Tweede Wereldoorlog. Na de onthulling van de sobere plastiek van de hand van de Hilversummer Colin de Rover door mevrouw Kraaijeveld en wethouder mevrouw Weijers, werden er bloemstukken van het Hilversumse en Bramsche gemeentebestuur en de Vereniging van Ex-dwangarbeiders Nederland gelegd. De tekst op het monument luidt: *Op 23 oktober 1944 zijn hier enkele duizenden Hilversumse mannen en jongens als dwangarbeider weggevoerd. Velen hebben de bevrijding van de nazi-terreur niet meer meegemaakt. Op 23 oktober 1997 heeft burgemeester J.G. Kraaijeveld-*

Wouters namens de burgerij, ter nagedachtenis aan alle Hilversumse dwangarbeiders, dit gedenkteken onthuld. De onthulling die werd bijgewoond door oud-razziaslachtoffers, hun familie en leden van het voormalig verzet, werd gevolgd door een bijeenkomst in de GAC-kantine. Daar hield onder anderen de heer Edelstein, die zelf in Bramsche had gezeten, een korte lezing. Hij vertelde dat de Duitsers al vanaf 1942 in de 'Arbeitseinsatz' Nederlandse mannen dwongen voor hen te werken. Daar waren maar weinig echte vrijwilligers voor. Er werden veel trucs bedacht om maar niet te hoeven gaan of anders werd getracht onder te duiken. Dit laatste was echter lang niet eenvoudig en er was een groot risico om opgepakt te worden, wat meestal uitdraaide op een verblijf in Kamp Amersfoort. Aan de andere kant echter: op 23 oktober 1944 werden niet alleen veel mannen door de Duitsers opgepakt, maar meldden ook een aantal Hilversumse mannen zich vrijwillig op het Sportpark in de veronderstelling dat zij in Hilversum onmisbaar waren (o.a. door bijvoorbeeld een baan bij de omroep, of een functie bij de Luchtbescherming) en dus niet door de Duitsers tewerk gesteld zouden worden. Tot hun schrik bleken op die dag alle vrijstellingen niet meer geldig en werden ook zij uiteindelijk naar Duitsland afgevoerd. Ook van hen kan men dus niet zeggen dat zij vrijwillig naar Duitsland zijn gegaan. De heer Edelstein sloot zijn verhaal af met de wens dat het nieuwe monument een rol zal gaan spelen bij toekomstige herdenkingen, waarna een minuut stilte in acht werd genomen voor diegenen die hun gedwongen verblijf in 'Groot-Duitsland' met de dood moesten bekopen.

EJP

Het Goois Museum en twee nieuwe tentoonstellingen

"Engelenwerk"

29 november 1997 t/m 15 maart 1998

In de tentoonstelling *"Engelenwerk"* wordt een inzicht gegeven van de verschillende soorten engelen, hun taken en werkzaamheden. Engelen zijn de intermediair tussen God en de mens en komen in die rol, en in andere, voor in verhalen uit de bijbel en apocriefe geschriften. De tentoonstelling geeft een overzicht van verhalen waarin engelen een actieve rol spelen.

“Wonen en werken in Hilversum, 1850-1960” Vanaf 29 november 1997

De nieuwe presentatie in het Goois Museum toont het huidige beeld van Hilversum in vijf thema's. Ieder thema is gekoppeld aan een karakteristieke periode in de tijdspanne 1850-1960. Eind negentiende eeuw was het agrarische uiterlijk van Hilversum nog wel aanwezig maar al lang niet meer in overeenstemming met de nijverheid die in de oude behuizing was ontstaan. De textielindustrie ontwikkelde zich explosief. Hierdoor veranderde het aanzien van Hilversum in een industriedorp. Hilversum, ook wel de tuin van Amsterdam genoemd, kwam in de tweede helft van de negentiende eeuw in trek als plaats om 'buiten' te gaan wonen. Rijke Amsterdammers lieten buitenhuizen en villa's bouwen. De aanleg van de spoorlijn in 1874 versnelde de industrialisatie en bracht nog meer Amsterdammers naar Hilversum. Het dorp groeide uit tot een forenzendorp. Met de komst en de groei van de omroep, vlak voor de Tweede Wereldoorlog, werd Hilversum omroepstad van Nederland.

provinciale selectie heeft de weg vrij gemaakt om de schoorsteen formeel bij het Ministerie als rijksmonument aan te melden. De formele aanvraag wordt ondersteund door wethouder Smit van monumentenzorg en door de gemeentelijke monumentencommissie. Zolang de aanvraag in behandeling is mag aan de schoorsteen niets veranderd worden en is sloop helemaal verboden, wat een flinke zorg minder is. De minister zal nog advies vragen aan de gemeenteraad en aan de nationale Culturele Raad,

Wanneer de status als rijksmonument zal zijn verworven moet de pijp uiteraard goed worden onderhouden. Voor de kosten van dat onderhoud heeft "Albertus Perk" een sponsor gevonden en ook dat is een verheugend bericht. De sponsor, die nog even anoniem wil blijven, heeft de firma Meyer een inspectie laten uitvoeren en op grond van de resultaten daarvan gezegd *OK, we doen het!* De schoorsteen zal onderdeel worden van een complex van seniorenwoningen.

Het is nu aan de gemeenteraad om aan de minister een gunstig advies uit te brengen.

FFMR

De NSF schoorsteen gered

Over de pogingen tot behoud van de schoorsteen van de NSF hebben wij u al eerder mogen berichten (EP 1996-I, blz 43 en EP 1997-II, blz 80), maar er zit nog steeds vooruitgang in. In de maand november is zelfs een grote sprong voorwaarts gemaakt.

De provincie Noord Holland is bezig om na te gaan welke objecten van jonge bouwkunst bij de rijksoverheid, het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, voorgedragen kunnen worden als rijksmonument. Tot onze vreugde heeft de provincie besloten om ook de NSF schoorsteen op de voordracht te plaatsen. Deze

Verhalen uit het land van de voldongen feiten

De VPRO gaat een aantal episodes uit de recente Nederlandse geschiedenis belichten. Het gaat om episodes die onderwerp zijn geweest van officiële geschiedschrijving, maar er op grond van recent historisch onderzoek heel anders uit zijn gaan zien. De heren Henk Hofland en Hans Keller hebben van dit onderzoek de regie. De eerste van de geplande acht afleveringen speelt in mei 1940 en zal gaan over "De zaak van sergeant Meijer". De aflevering zal uitgezonden worden op zondag 28 december op Nederland 3 om 22:10 uur.

AS

